

І ЯКАСЦЬ КЛАСІЧНАЙ АДУКАЦЫІ»

«Але не заўсёды на прадпрыемствах ствараюцца адпаведныя ўмовы, каб замацоўваўся малады спецыяліст. Трэба замацаваць на стаўніка, трэба стварыць адпаведныя ўмовы працы, недзе з жыллём дапамагчы. Папросі калі — зацікавіць маладога чалавека», — звярнуў увагу міністр. Найбольшы мэтавы прыём — да 60 працэнтаў — ажыццяўляецца па педагогічных, медыцынскіх і аграрных спецыяльнасцях. Сёння дзейнічае каля 11,5 тысячы дагавораў мэтавай падрыхтоўкі, 3,6 тысячы чалавек набралі ў гэту прыёмную кампанію. «Галоўнае наша патрабаванне адно — якасць падрыхтоўкі. Для гэтага ўзмоцнены патрабаванні да набору і адпрацоўка — не менш за 5 гадоў», — сказаў Андрэй Іванец.

Яшчэ адзін важны аспект — размеркаванне маладых спецыялістаў. Толькі ў 2023 годзе падлягалі абавязковаму размеркаванню 17,3 тысячы выпускнікоў ВНУ. «Ці ўсе дайшлі да першага працоўнага месца? Толькі 16 тысяч, гэта значыць, каля 90 працэнтаў маладых спецыялістаў, прыйшлі на прадпрыемствы. Гэта амаль двухразовы рост за гэты год колькасці выпускнікоў, якія не пачалі адпрацоўку. Спаганнем сродкі — сёння каля 70 працэнтаў такіх маладых спецыялістаў ужо кампенсавалі, 5,7 мільёна беларускіх рублёў накіравана ў бюджэт. Гэта работа будзе прадоўжана, персанальная адказнасць ускладзена на рэктараў», — рэзюмаваў міністр адукацыі.

ПАШЫРАНА ТРАЕКТОРЫЯ ДЛЯ ПАСТУПЛЕННЯ ў ВНУ ТАЛЕНАВІТАЙ МОЛАДЗІ

Вялікае значэнне мае кадравы патэнцыял ВНУ. Па словах Андрэя Іванца, сёння ў многіх ВНУ не хапае выкладчыкаў. Але, па яго словах, справа не ў колькасці кандыдатаў ці дактароў навук, а ў іх якасці, наколькі якасна яны працуюць са студэнтамі. «Што для гэтага робіцца? Безумоўна, у ВНУ мы актыўна развіваем не толькі адукацыйнае асяроддзе, але і навуковую, інавацыйную сферу. Актыўна працуюць 34 галіновыя лабараторыі, якія створаны на базе буйных прамысловых прадпрыемстваў, функцыянуюць сем навукова-тэхналагічных паркаў. У даследчую дзейнасць уцягнуты каля 5 тысяч чалавек з прафесарска-выкладчыцкага складу. Пры гэтым асабліва ўвагу ўдзяляем маладым вучоным, — прадоўжыў ён. Штогод прымаем у аспірантуру 500 чалавек, каля 80 — у дактарантуру, каля 150 кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый у сістэме нашых ВНУ праходзяць штогод абарону, фактычна гэта кожная другая дысертацыя ў нашай краіне. Але патэнцыял тут яшчэ вялікі», — сказаў міністр адукацыі. Па яго словах, для ўкаранення навуковых працацоўкаў удасканальваецца інфраструктура ВНУ. З гэтага года адкрываюцца цэнтры кампетэнцый, якія будуць не толькі выконваць адукацыйную функцыю, але і прыцягваць маладых вучоных для ўкаранення вынікаў сваіх працацоўкаў у рэальны сектар эканомікі.

Сёння праводзіцца дыверсіфікацыя экспарта-адукацыйных паслуг. Па словах міністра адукацыі, актыўна развіваецца супрацоўніцтва з Кітайскай Народнай Рэспублікай. Створана 10 сумесных навукова-адукацыйных структур, рэалізоўваецца 40 сумесных адукацыйных праграм. Сёння больш чым 10 тысяч замежных студэнтаў — гэта студэнты з Кітая. Актыўна развіваецца супрацоўніцтва з краінамі СНД, пераважна гэта Узбекістан, Туркменістан, Таджыкістан. «Адкрываем Афрыканскі кантынент. Сёння гэта пакуль каля сямі працэнтаў нашага экспарту. Нараўне з традыцыйнымі афрыканскімі краінамі — Нігерыя, Марока, Камерун — развіваем супрацоўніцтва з Зімбабвэ і Экватарыяльнай Гвінеяй. Ужо сёння першыя студэнты з Зімбабвэ прыехалі вучыцца ў нашы ВНУ. Так, гэта яшчэ невялікая колькасць, але патэнцыял — вялікі», — падкрэсліў Андрэй Іванец. З гэтага года прадугледжаны прыём расійскіх абітурыентаў па выніках АДЭ за кошт бюджэту з наступным размеркаваннем на беларускія прадпрыемствы. У асноўным гэта запатрабаваныя спецыяльнасці — будучыя інжынеры, педагогі, работнікі сельскагаспадарчага профілю.

Сёлета менш выпускнікоў школ з'ехалі за мяжу за вышэйшай адукацыяй, чым лясць. Але тэндэнцыя застаюцца адмоўнымі.

Андрэй Іванец расказаў, што зроблена для таго, каб іх выправіць. «Самае галоўнае — пашырана траекторыя для паступлення таленавітай матываванай моладзі ў ВНУ па лёгках, без экзаменаў. Створаны асаблівыя ўмовы для медалістаў. Упэўнены, што і сёлета гэта дасць вельмі сур'ёзны вынік для таго, каб самыя лепшыя і самыя разумныя маладыя людзі засталіся ў нашай краіне», — падкрэсліў Андрэй Іванец.

Для замацавання кадраў на працоўных месцах пасля заканчэння ВНУ прапануюцца кратна павысіць суму кампенсацыі маладымі спецыялістамі ў выпадку неадпрацоўкі па размеркаванні, а ў нейкіх выпадках, можа быць, поўнаасцю адсыці ад магчымасці кампенсацыі затрат за вучобу. «Таму што, скончыўшы ўніверсітэт, ты павінен стаць спецыялістам, а для гэтага мінімум два гады павінен адпрацоўваць па сваёй прафесіі. Па асобных спецыяльнасцях, магчыма, мае сэнс разгледзець павелічэнне тэрмінаў адпрацоўкі маладымі спецыялістамі, у тым ліку і мэтавікамі», — растлумачыў міністр.

Міністр адукацыі ўказаў на важнасць удасканалення зместу падрыхтоўкі спецыялістаў. У 2022 годзе быў прыняты новы класіфікатар спецыяльнасцяў, згодна з якім была значна скарачана іх колькасць. За гэты год былі перапрацаваны адукацыйныя стандарты. «Але ці ўсё ў гэтых кароткіх тэрмінах было зроблена на тым якасным узроўні, якога ад нас сёння патрабуюць сітуацыя? Не. Мы правядзем поўную інвентарызацыю ўсіх адукацыйных стандартаў і вучэбных праграм, планаў з тым, каб сапраўды выйшлі на якасную падрыхтоўку спецыялістаў, якія сёння ад нас чакаюць заказчыкі кадраў», — заявіў Андрэй Іванец.

Прэзідэнт звярнуў увагу на фінансавана-эканамічны складнік дзейнасці ВНУ, кошт платнага навучання і рэнтабельнасці работы ўстаноў вышэйшай адукацыі. «Паглядзіце эканоміку дзейнасці ВНУ», — паставіў задачу ён. Аляксандр Лукашэнка жорстка запатрабаваў, у тым ліку ад урада і Міністэрства адукацыі вырашаць існуючыя праблемы дакладна, своечасова і з улікам сучасных патрабаванняў.

ДАВАЦЬ ТЫЯ ВЕДЫ, ЯКІЯ САПРАЎДЫ ПАТРЭБНЫЯ

Сваімі поглядамі на праблемы і перспектывы сферы вышэйшай адукацыі падзяліліся і адказныя за гэта асобы.

Старшыня Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Аляксандр Гучок расказаў аб праблемах павышэння эфектыўнасці ўзнаўлення кадравага патэнцыялу навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі. Цэнтральная з трывожных тэндэнцый — павелічэнне сярдэняга ўзросту навуковых кадраў і зніжэнне колькасці прысуджаных вучоных ступеняў кандыдата навук.

Нягледзячы на ўсе складанасці, Прэзідэнт падкрэсліў, што зніжаць планку патрабаванняў да саіскальнікаў на атрыманне той ці іншай вучонай ступені недапушчальна. «Абы кандыдаты, абы дактары — яны нам не патрэбны, — сказаў ён. — Вы павінны жорстка стаяць на варце нарматыўна-прававой базы, якая фарміруе патрабаванні да гэтых саіскальнікаў. Ніякага тут паслаблення быць не павінна. Нам не патрэбны дысертацыі дзеля дысертацый. Жорсткі попыт тут павінен быць. «Ах, у нас менш кандыдатаў будзе!» Ну няхай менш, але гэта будуць сапраўдныя навукоўцы. Гэтакаса і дактары навук. Доктар навук — гэта свяціла».

Ірына Кітурка, рэктар Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, выступіла на тэму ролі вышэйшай школы ў выхаванні асобы і грамадзяніна. Па яе словах, сёння работу па ідэалагічным і патрыятычным выхаванні моладзі нельга ўспрымаць як нешта другараднае. Асабліва важную ролю ў гэтым адыгрывае выкладанне сацыяльна-гуманітарных дысцыплін, але, акрамя гэтага, па словах рэктара, неабходна праводзіць дадатковыя мерапрыемствы. Напрыклад, дыялогавае пляцоўкі, адкрытыя размовы, віктарыны і іншыя формы прамоў работы з моладдзю.

У сувязі з гэтым Прэзідэнт звярнуў увагу на ролю інтэрнэту ў жыцці людзей. Па яго словах, сёння трэба навучыцца супрацьстаяць уплыву штучнага інтэлекту. «Правільна

вы казалі — дыялогавае пляцоўкі. Жывое слова. Да людзей трэба ісці. У нас кіруемая краіна, мы можам дастукацца да кожнага. Прыйсці і абвергнуць тое, што яны ўбачаць у сваіх смартфонах, — адзначыў кіраўнік дзяржавы. — У гэтае поле пераходзіць барацьба. Там і палітыка, і фінансы. Усё будзе там. І выбары, і нявыбары. Таму нам трэба рыхтавацца тут працаваць». Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу на тое, што моладзь трэба ачуць у жывую працу, даць маладым людзям жывое слова. Па яго словах, сёння ад інтэрнэту ўжо нікуды не падзецца. Але інтэрнэт можа быць і вялікай дапамогай. Трэба толькі правільна навучыцца працаваць, перш за ўсё з моладдзю.

Рэктар Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі Віталь Веліканаў расказаў аб развіцці сістэмы падрыхтоўкі кадраў з улікам патрэбы рынкаў працы. Тут таксама на першым плане — практыка-арыентаваны падыход і стварэнне прывабных умоў для работы маладых спецыялістаў. Што датычыцца сельскагаспадарчай галіны, то, па словах рэктара, у школах створаны аграрныя класы. У мінулым годзе ў ВНУ на сельскагаспадарчы спецыяльнасці было залічана 343 выпускнікі такіх класаў. Але гэта толькі 20 працэнтаў вучняў тых класаў. Для павелічэння гэтай лічбы намаганні павінны прыкласці і самі ВНУ, і заказчыкі кадраў, трэба ўзмацніць работу з выпускнікамі і бацькамі. «Лепей да паступлення ў ВНУ зразумець, што гэта не тваё (калі яны ў аграрным класе ўбачылі, якая прафесія і спецыяльнасць іх чакае), чым адвучыцца чатыры гады і не прыйсці ў прафесію», — адзначыў Віталь Веліканаў.

Прэзідэнт пацікавіўся, ці не баяцца паступаць у Акадэмію людзі, якія ўжо працуюць у сельскай гаспадарцы. Віталь Веліканаў адказаў, што такія студэнты нават больш матываваныя і зацікаўленыя ў атрыманні ведаў і ўласным прафесійным развіццям, чым учарашнія выпускнікі школ. Кіраўнік дзяржавы таксама спытаў, як арганізавана вучоба такіх студэнтаў. Па яго словах, важна не напалохаць людзей завышанымі патрабаваннямі або перагружанай адукацыйнай праграмай, а мэтанакіравана даваць студэнтам менавіта тыя веды, якія ім неабходны. Кіраўнік дзяржавы абзначыў гэта пытанне ў тым ліку на ўласным вопыце, таму што ў свой час скончыў сельскагаспадарчую акадэмію па эканамічным профілі. «Гэта трэцяя ўжо была адукацыя пасля палітычнай (першая — гістарычная). Я свядома прыйшоў на эканамічны факультэт, таму я ведаў, што ў сельскай гаспадарцы мне і патрэбна будзе эканомка. Усё астатняе — раслінаводства, жывёлагадоўля і іншае, — я там асвою на практыцы. Я — вясковы», — сказаў ён. Аднак, як успомніў Аляксандр Лукашэнка, падчас вучобы прыйшоўся сутыкнуцца з прадметамі, якія зусім няпрофільныя для сельскай гаспадаркі. «Статыстыка на такім узроўні! Я, Прэзідэнт сёння, успамінаю — і думаю: навошта гэта мне было? Таму задаю пытанне, і прад'яўляю патрабаванні да вашых праграм, і ўяўляю загадчыцу фермы, якая папрацавала крыху пасля каледжа. Выдатны спецыяліст, але да вас яна не пойдзе — яна баіцца вашай праграмы, яна баіцца вучыцца ў гэтай акадэміі, — прывёў прыклад кіраўнік дзяржавы. Па яго словах, важна не спрашчаць праграму, а даваць студэнтам тыя веды, якія ім сапраўды патрэбныя.

НІЯКАЙ НЕ МОЖА БЫЦЬ ЯКАСЦІ БЕЗ НАВУКІ І АДУКАЦЫІ

Падводзячы вынікі нарады, Прэзідэнт растлумачыў, чаму ён так жорстка ставіць гэта і іншыя пытанні: «У нас ідзе змена пакаленняў. Усе, якія сядзяць тут, рана ці позна сыдуць. А хто прыйдзе за намі? Зможам мы спакойна жыць на пенсіі? Ці не будзем мы сябе дакараць, што нешта не зрабілі? Трэба ўсім заварушыцца, ускалыхнуцца! Ад нас жа з вамі залежыць, што будзе заўтра ў Беларусі». Па словах кіраўніка дзяржавы, сёння трэба выбудаваць нармальную сістэму і пакінуць яе наступным пакаленням. «І мы ж не паміраем. Мы будзем глядзець збоку, будзем локці кусаць: чаму мы гэтага не зрабілі, чаму не вырашылі. Трэба прывесці ў прытомнасць вышэйшую школу. Без гэтага мы нікуды не рушымо», — сказаў ён.

Аляксандр Лукашэнка папярэдзіў, што ў наступным годзе з усіх сур'ёзна спытаюць за

прыём абітурыентаў і камплектаванне ВНУ. «У адваротным выпадку навошта рэктар патрэбны? А ўжо рэктар павінен закруціць усіх. Гэта ж не справа: збіраемся і тут адзін аднаму расказваем, якія ў вас праблемы і складанасці. Ну, вы іх вырашайце на сваім узроўні. І трэба спыніць гэту балбатню і ўсякія размовы».

Адносна практыка-арыентаванага падыходу ў падрыхтоўцы спецыялістаў беларускі лідар адзначыў, што ўжо падчас навучання ва ўніверсітэце малады чалавек павінен убачыць сваю спецыяльнасць на практыцы, пабыць на прадпрыемстве ці ў полі. Ён павінен паглядзець на сваю будучыню. Але часта перашкодай для рэалізацыі такога падыходу, ды і іншых становіцца фармалізм. Кіраўнік дзяржавы настойвае на тым, што ніякага фармалізму быць не павінна, ва ўсіх аспектах.

Асобную ўвагу Аляксандр Лукашэнка звярнуў на дзейнасць студэнцкіх аб'яднанняў. «Як кажуць: «Ну, не кожны павінен быць у БРСМ». Не кожны там будзе, натуральна. Не хоча і іншае. Але змагацца БРСМ павінен за кожнага. Але не проста прыйсці там, казку нейкую расказаць ці зацягнуць сілай, а сваімі мерапрыемствамі. Нармальнымі, нефармальнымі. Не толькі для таго, каб у тэлевізары паглядзеў Прэзідэнт ці яшчэ хтосьці. Трэба нефармальна», — падкрэсліў беларускі лідар. Ён выказаўся і наконт іншых маладзёжных аб'яднанняў, якія дзейнічаюць у ВНУ. «Няхай гэта будзе на базе БРСМ, прафсаюзаў, студэнцкіх саветаў пры ВНУ і гэтак далей. Трэба, каб кожны займаўся сваёй справай. Каб дубляжу не было. Вызначыцеся. Вось аб'ём работы са студэнтамі: гэты кавалак — БРСМ, гэты — прафсаюз, гэты — студэнцкі савет. Кожнаму — сваё. Тады не будзе дубляжу. І разам яны павінны працаваць. Усё гэта накіроўвае рэктар», — расклаў беларускі лідар.

Прэзідэнт заўважыў, што вучоба ў ВНУ — няпросты перыяд у жыцці маладога чалавека. Але гэтым перыядам нельга палохаць людзей. Па яго словах, рэктары павінны ствараць такія ўмовы ў сваіх ВНУ, каб людзі хацелі да іх паступаць, распрацаваць цікавыя вучэбныя праграмы.

«Для мяне важна, каб мы не страцілі яшчэ і прывабнасць беларускай адукацыі. Я жорстка стаўлю гэтае пытанне не таму, што ў нас зусім дрэнна. Не. 30 тысяч навучаюцца з-за мяжы і плацяць добрыя грошы. Значыць, не ўсё дрэнна. Але трэба ўзварухнуцца, каб было лепш. Таму што заўтра страцім той узровень, які ёсць», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

Вярнуўся беларускі лідар і да пытання падручнікаў. Дысцыплін, у якіх гэта пытанне патрабуе перагляду, не так шмат. Напрыклад, у дакладных навуках такой неабходнасці няма, гэта больш датычыцца гуманітарных дысцыплін. Падрыхтоўку абноўленых падручнікаў Прэзідэнт прапанаваў даручыць рэктарам. Па яго словах, матэрыял павінен выкладацца зразумелай мовай. Калі трэба, нешта варта ўзяць з савецкіх падручнікаў.

Кіраўнік дзяржавы яшчэ раз канстатаваў, што ўсе праблемы, агучаныя на нарадзе, рэктары, вышэйшыя службовыя асобы павінны перагледзець і да 1 верасня вырашыць. Аляксандр Лукашэнка заявіў, што навуцы належыць удзяліць першачарговую ўвагу. «Трэба спланаваць маю работу ў ВНУ, Акадэміі навук, навуковых установах», — сказаў ён. Прэзідэнт падкрэсліў, што, калі на парадку дня стаяла вырашэнне практычных пытанняў, яму больш важна было працаваць на палях і на прадпрыемствах. Але сёння, калі многія з гэтых пытанняў вырашаны, трэба працаваць на больш высокім узроўні. «Навука — вось што нам трэба. Гэта асноўнае звязно, за якое, ухапіўшыся, мы можам выцягнуць увесь ланцуг. І адукацыя. Ніякай не можа быць якасці без навукі і адукацыі», — канстатаваў кіраўнік дзяржавы. Для гэтага, па яго словах, неабходна пераарыентаваць фінансаванне і грашовыя патокі, дзе неабходна. «Але толькі пад канкрэтны вынік. І вельмі жорстка пытаць за выкананне», — папярэдзіў Прэзідэнт. Па яго словах, неабходна прывесці ў прытомнасць вышэйшую школу, адладзіць работу з моладдзю. І гэта работа, як арыентуе беларускі лідар, павінна праводзіцца пастаянна, бо без руху не будзе развіцця.

Валерыя СЦЯЦКО.